

Ett helt år vid köksbordet

Berättelse

Hösten 1932 var det tyst kring torpet Johannesdal. Det låg ensligt i skogen mellan Ösmo och Sorunda, söder om Stockholm, och här bodde Moa Martinson. Hon var 41 år och hade levt ett liv som de flesta hade gått under av. Hon hade vuxit upp i fattigdom, fött fem söner och förlorat två av dem. Ändå satt hon nästan varje kväll vid köksbordet och skrev, så fort barnen hade somnat och huset blivit stilla.

Moa skrev om det hon själv hade levt: om fattiga kvinnor, om tungt kroppsarbete och om att föda barn ensam. Hon var inte rädd för att vara ärlig. Trots att hon hade gått mycket kort tid i skolan hade hon läst allt hon kommit över, och hon hade en stark egen röst. Den hösten samlade hon ihop sina sidor och skickade ett manuskript till ett av landets största förlag, Bonniers. Texten hade då titeln *En man byggde*.

Sedan följde väntan. Att skicka in ett manuskript var att lägga hela sitt liv i andras händer, och Moa visste att de flesta fick nej. Men förläggaren Tor Bonnier läste, och förlaget bestämde sig för att ge ut boken. Det var ett besked som skulle förändra allt.

Under det år som följde arbetade Moa vidare med texten. Hon strök, skrev om och gjorde berättelsen starkare. Hon bytte också titel. När boken till sist kom ut 1933 hette den *Kvinnor och äppelträd*, och Moa var 42 år gammal.

Boken slog ner som en blix. Eftersom Moa beskrev kvinnors kroppar och vardag så öppet som ingen tidigare hade gjort, blev en del läsare och kritiker upprörda. Andra var lika starkt berörda. Många kvinnor läste och kände för första gången igen sitt eget liv i en bok, vilket var ovanligt vid den här tiden, då de flesta romaner skrevs av män från välbärgade hem.

Från ett kallt och ensligt torp, vid ett enkelt köksbord, hade Moa Martinson skrivit sig fram till en plats i den svenska litteraturen. Hon hade visat att den som länge varit fattig och tyst också kan ha något som hela landet behöver höra.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
ensligt	avskilt, långt från andra människor
gå under	här: inte orka leva vidare, bli krossad
förlora	Det är mycket svårt att förlora någon man älskar.
somna	börja sova
ett manuskript	en text innan den blir en färdig bok
en förläggare	person som bestämmer på ett bokförlag

ORD	FÖRKLARING
ge ut	göra en text till en färdig, tryckt bok
ett besked	ett svar eller en viktig nyhet
stryka	här: ta bort ord eller delar ur en text
slå ner som en blix	väcka mycket stark och snabb uppmärksamhet
upprörd	arg och chockad
berörd	känslomässigt påverkad
välbärgad	som har gott om pengar

Läsförståelsefrågor

1. Hur beskrivs torpet Johannesdal i texten?
 1. Det låg mitt inne i en stor stad
 2. Det låg ensligt i skogen söder om Stockholm
 3. Det var ett stort och fint hus
2. När och var skrev Moa?
 1. På dagen, ute i trädgården
 2. På kvällen vid köksbordet, när barnen sov
 3. På sin arbetsplats i Stockholm
3. Varför skriver texten att "att skicka in ett manuskript var att lägga hela sitt liv i andras händer"?
 1. Manuskriptet kunde komma bort på posten
 2. Andra människor skulle nu bestämma över hennes dröm och framtid
 3. Hon hade inte råd med porto
4. Vad gjorde Moa under året efter att förlaget sagt ja?
 1. Hon slutade skriva
 2. Hon arbetade vidare med texten och bytte titel
 3. Hon flyttade till Stockholm
5. Hur togs boken emot när den kom ut?
 1. Ingen lade märke till den
 2. Vissa blev upprörda, andra starkt berörda
 3. Alla tyckte att den var tråkig
6. Stämmer påståendena med texten? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Moa hade gått länge i skolan.
 2. Förlaget Bonniers bestämde sig för att ge ut hennes bok.
 3. Boken bytte titel innan den kom ut.
 4. Moa skrev boken tillsammans med Harry Martinson.
7. Vad menas med att "den som länge varit fattig och tyst också kan ha något som hela landet behöver höra"? (inferens)
8. Varför tror du att det var ovanligt och viktigt att en bok handlade om vanliga kvinnors liv vid den här tiden? (inferens)
9. Moa fortsatte skriva trots stor sorg och fattigdom. Vad tror du gav henne kraft att fortsätta? (öppen fråga)

Facit

1. Det låg ensligt i skogen söder om Stockholm
1. På kvällen vid köksbordet, när barnen sov
1. Andra människor skulle nu bestämma över hennes dröm och framtid
1. Hon arbetade vidare med texten och bytte titel
1. Vissa blev upprörda, andra starkt berörda
1. nej (hon hade gått mycket kort tid i skolan) b) ja c) ja d) det står inte i texten
- Exempel på svar: Att en människa med en svår och fattig bakgrund kan ha viktiga erfarenheter och sanningar som många andra behöver ta del av.
- Exempel på svar: Eftersom de flesta böcker skrevs av män från rika hem, fanns nästan inga berättelser om fattiga kvinnors verklighet, och därför kände många kvinnor igen sig för första gången.
- Exempel på svar: Skrivandet var nog en stark drivkraft och kanske ett sätt att bearbeta sorgen och göra sin röst hörd.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten ger en närbild av Moas genombrott och kompletterar biografien med ett konkret arbetsögonblick. Texten är skriven i preteritum. Tema: uthållighet och att våga ta plats. Bra för att öva preteritum, bisatser (eftersom, trots att, då) och inferens. Be gärna deltagarna diskutera vems berättelser som får plats i böcker och medier i dag.

Diskussionsfrågor

- Moa skrev ärligt om svåra saker. Måste en bok eller film vara behaglig för att vara bra och viktig?
- Att vänta på ett besked om något man verkligen vill kan vara jobbigt. Hur hanterar du ovisshet?
- Moa lyckades trots kort skolgång. Vad betyder utbildning, och kan man lära sig mycket på andra sätt än i skolan?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en gång då du arbetade länge och tålmodigt mot ett mål. Vad hände, och hur kändes det?

Källor och faktagranskning

- Moa Martinson – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Moa_Martinson
- Moa Martinsons liv – moamartinson.se: <https://www.moamartinson.se/moa-martinsons-liv/>
- H Maria (Moa) Martinson – Svenskt Biografiskt Lexikon: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9141>
- Moa Martinson – Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Moa-Martinson>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Moa Martinson (egentligen Helga Maria Martinson, född Swartz) föddes 2 november 1890 i Vårdnäs församling, Östergötland, och dog 5 augusti 1964 i Sorunda, Södermanland. Hon växte upp i fattigdom kring Norrköping. Första maken Karl Johansson (tillsammans från 1910, gifta 1922); de fick fem söner. Två av sönerna drunknade

1925. Karl dog 1928. Hon gifte sig 1929 med poeten Harry Martinson (skilda 1941). Genombrott med romanen "Kvinnor och äppelträd" (1933). Självbiografisk trilogi: "Mor gifter sig" (1936), "Kyrkbröllop" (1938), "Kungens rosor" (1939). Osäkerhet: källor anger ibland Motala som födelseort – det avser hennes uppväxtområde; den officiella församlingsuppgiften är Vårdnäs. Bilden är ett svenskt pressfoto från 1957 och är public domain i Sverige enligt reglerna för journalistiska foton före 1969.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.